

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 907.

CHICAGO, ILL., 29. JANUARJA (January 29), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

JAPONSKA IN SOVJETSKA RUSIJA.

Zastava carske Rusije je dne 21. januarja izginila s palače ruskega poslaništva v Tokiju in ostanki diplomacije stare Rusije, ki so našli v tej palači zavetje in mesto za svoje intrige, so se morali izseliti.

Japonska je prenehala biti zatočišče bele garde in pokroviteljica tistih Rusov v njenem ozemlju in drugod, ki sanjajo o povratku carizma. Po dolgotrajnih pogajanjih je priznala sedanjo rusko vlado in japonski ministri so naznanili svetu, da bosta odslej živela japonsko in rusko ljudstvo v največjem medsebojnem prijateljstvu.

Pogajanja med japonsko in rusko vlado so bila mnogokrat prekinjena in se zopet obnovila. Končni dogovor med njima je bil podpisan v Pekingju.

Japonska, ki danes s svojimi diplomatičnimi izjavami obljubuje prijateljstvo ruskemu ljudstvu in ruski vladi, Rusiji še ni bila nikdar resnično prijateljska. L. 1904 je Japonska prvič v svoji zgodovini premagala velesilo in s tem sama postala velesila. Carska Rusija je bila te pena in je morala sprejeti japonske mirovne pogoje. Potem se je prijateljstvo z nova pričelo, ki je v diplomatičnem pomenu besede trajalo do zloma carizma. Japonska in Rusija sta se v svetovni vojni borili proti centralnim silam — Japonska radi tega, ker je dobila priliko izrinuti Nemčijo iz Azije. To je dosegla. Po november-ski revoluciji v Rusiji je dobila Japonska nalogo "ustaviti" prodiranje kajzerjevih armad v Rusijo in z ofenzivo je pričela v — Sibiriji. Zavezniki so z enakim namenom poslali svoje čete v Arhangelj. Obojim se je v resnici šlo za poraz Leninevega-Trockijevega režima, kajti nemških čet ne bi mogli ovirati z vpadom v Sibirijo in Arhangelj tudi ako bi jih hoteli.

Japonci v Sibiriji niso bili dolgo sami. Pridružile so se jim tudi čete drugih zaveznikov, med njimi ameriške in češkoslovaške legije, ki so bile takrat v notranjosti Sibirije glavna zavezniška sila. Amerika je poslala svoje vojaštvo v Sibirijo pod pretvezo, da gre za demokracijo in proti kajzerizmu. V resnici se je bala, da bi Japonska ne ostala stalno v Sibiriji in se tako ojačala ter ogrožala ameriško pozicijo na Pacifiku in na Kitajskem. Zato je ekspedicija v Si-

birijo dobila zavezniški pečat. Ako bi ga ne bila, če bi se Zedinjene države ne bale jačanja Japonske, tedaj bi bila sibirski ekspedicija japonska zadeva in Sibirija ob morju in daleč v notranjost bi postala japonska kolonija.

Rusko prebivalstvo v Sibiriji je bilo provocirano od Japoncev. Japonska je ustanavljala celo "ruske" režime v Vladivostoku, ki so predstavljali nekakšno vlado proti sibirski republiki s sedežem v Čiti. Sovraštvo med sovjetsko Rusijo in reakcionarno Japonsko je bilo nepopisno.

Danes se vsa Japonska veseli pogodbe, ki so jo sklenili zastopniki obeh vlad. In zadovoljna je tudi Rusija! Japonska je predstavljala svoj kos zidu, s katerim se je blokiralo ali skušalo blokirati Rusijo ekonomsko in politično. Rusija je dala Japoncem mnogo koncesij v Sahalinu in drugih delih Sibirije. Japonska potrebuje olje, premog in les. Vse to se dobi v Sibiriji, ki je industrialno še nerazvita dežela. Japonci kapital bo v nji razvil svoja podjetja in produkti se bodo izvažali v mikadovo cesarstvo. Rusija ob Pacifiku ima bogate ribolove. Japonci žele tudi v tem oziru ugodne pogodbe in Rusija jo je pripravljena skleniti.

Gre se za ekonomske interese obeh dežel, ki so močnejši kakor fraze boljševožrcev na Japonskem in propagandistov revolucije v Moskvi. Japonska je reakcionarna, v političnem oziru avtokratična dežela, v kateri je delavsko ljudstvo brezpravno, socialisti in komunisti preganjani, unije zatirane. Njena vlada goji imperialistično politiko. Uradno ime Rusije je "Unija sovjetskih socialističnih republik." Načelno nima z japonsko vlado ničesar skupnega. Ali tu so ekonomski vzroki. Rusija potrebuje Japonsko, toda slednja potrebuje Rusijo še mnogo bolj. In tako je prišlo do pogodbe. Japonska je spoznala, da mora računati s takim režimom in sistemom v Rusiji kakršnega Rusija ima. In pri tem je skušala dobiti kolikor največ mogoče za svoje interese in pojačati svoj vpliv v Aziji. Sovjetska Rusija se je morala pogajati z vlado, ki jo japonsko zavedno delavstvo sovraži in se bori proti nji. Tej vladi je morala obljubiti, da ne bo intrigirala proti nji ali podpirala kakega gibanja, ki bi imelo za cilj jo strmoglaviti. In

japonska vlada je dala Rusiji podobno obljubo.

Boj med razredi na Japonskem, pa tudi v Rusiji, bo trajal naprej, na japonskem veliko bolj kakor v Rusiji, ker so razredne razlike na Japonskem res velike razlike. Rusko delavstvo bo simpatiziralo z japonskim proletariatom in mu pomagalo kolikor mu bo v danih razmerah moglo, kakor dosedaj. Vladi obeh dežel pa bo sta skušali biti v prijateljstvu, ker je življenje stvar kompromisov, kadar se tiče bojev in prizadevanja za samoohrano. Kadar so vzroki za vojno silnejši od volje za sporazume, pride do vojne in potem do novih kompromisov.

***

Herrin, illinoiski "krvavi madež", zopet v ospredju.

Herrin, ki je postal znan za časa stavke premogarjev, ko so slednji izgnali importirane stavkokaze in provokatorje ter jih nekaj pomorili, je postal potem še mnogokrat predmet, o kakršnih se v ameriškem časopisju piše na "first page". Okraj, v katerem se nahaja Herrin, se v časopisju imenuje "Bloody Williamson County". Dolgo časa so skušali slikati premogarje za krvnike in divje zveri, ki so navalile na mirne delavce (stavkokaze). Ali potem so se dogodili novi krvavi boji, katerih ni bilo mogoče pripisati premogarjem. Neki S. Glenn Young, *gunman*, podpiran in najet od K. K. K., je parkrat igral glavno vlogo v herrinskih krvavih dramah. K. K. K. je plačeval Younga za vpadanje v stanovanja ljudi, ki jih je KKK sumi, da ne spoštujejo 18. dodatka k ustavi. S svojimi agenti in pretepači je Young izzival in če je bilo treba streljati, je streljal. V času svoje karijere, zapopadena v dveh samokresih, ki jih je imel baje vedno s seboj, je pomagal na "oni" svet dvaindvajsetim ljudem.

V soboto 24. januarja je Young padel v boju s svojimi protivniki. Poleg njega je bilo ubitih več drugih oseb in par obstreljenih. Vojaštvo je prišlo v Herrin že tretjič "delati red".

V Herrinu skrbi "za red in mir" K. K. K. Tudi po sobotni bitki je zastražil vsa pota in teroriziral ljudi. K. K. K. je fašistična organizacija in poleg tega nevarna celo "redu in miru", red in mir pa je stvar, na katero ta dežela polaga največjo važnost. "Gunmeni" se v tej svobodni deželi gibljejo v resnici svobodno, veliko svobodnejše, kakor pa zakonom, redu in miru lojalni državljani. Slednji se ne morejo vselej zanašati na oblasti in postave, pa se skušajo tu in tam protektirati sami; tako imamo še več umorov in bitk. Ameriška justica je v tej stvari nezaslišno nerodna in človek dobi mnogokrat vtis, da je tukaj za protektiranje kršilcev zakonov. Stroga pa skuša biti, kadar se gre proti radikalcem, ki hočejo "s silo" ali kako drugače vreči te lepe in vzorne ameriške institucije.

Protestni shodi proti Pasičevemu režimu med ameriškimi Jugoslovani.

Prosvetni odbor N. H. Z. in H. Z. Ill. je podvzel iniciativo za sklicavanje protestnih shodov proti nasilnemu beogradskemu režimu, kot pravi v svojem proglasu. V pismu, v katerem apelira na jugoslovanske liste, da naj ponatisnejo tozadevne članke (pozive na shod v Pittsburghu), priobčeni v Zajedničarju, pravi med drugim:

"Umoljavamo Vas kao braću, kojih se ovaj članak takodjer tiče, dira bratske osječeje na pram braći u Jugoslaviji, da susretljivo prihvatite priloženu Vam objavu, te po mogućnosti uvrstiti izvolite.

Priložena objava utiče neobhodnu potrebu, da se u ovom zgodnom vremenu pred izbore u domovini istupi bratski Srb, Hrvat in Slovenac u Americi, te da time pruži tamošnjoj opoziciji dobro orudje u sadašnjoj borbi za pravdu i slobodu.

Pošto mi svi skupa ne činimo nikakve razlike u bilo u kakvom političkom mišljenju Slavena u Americi — čvrsto smo uverjeni, ako Vi iskreno dijelite zlo i dobro sa braćom svojom — će te ovaj članak uvrstiti u vaš list".

O tem pozivu in protestnih shodih smo nekoliko pisali v zadnji izdaji "Proletarca" pod naslovom "Prosvetni odbor NHZ proti današnjim vladodržcem v Jugoslaviji". Po tej objavi smo dobili drugo pismo in članek, v katerem je bila navedena dvorana v Pittsburghu, kjer se je shod prošlo nedeljo vršil, a o katerem še nimamo poročila.

Iz dnevnega reda povzemamo, da so nastopili na shodu sledeči govorniki:

Milan Petrak, ki je pozdravil zbor v imenu Prosvetnega odbora.

Tomo Besenić, predsednik NHZ.

A. Blažeković, predstavnik jugoslovanske sekcije W. P.

P. B. Stanković, predstavnik organizacije Jugoslovenskog Prosvetnog Saveza (ta organizacija je bila nedavno ustanovljena na konferenci v Pittsburghu in jo tvorijo večinoma bivši člani jugoslovanske sekcije Workers' in preje komunistične stranke.)

J. Rajnović od Srbov; A. Zbašnik od Slovencev; Aleksander Mucker, član odbora H. Z. Ill.; predstavnik Hrvatske republikanske lige; predstavnik Hrvatske Katoličke Zajednice; A. Horvat za Slovensko narodno podporno jednota; Louis Frkonja za odsek Hrvatske Radiše; I. Jakšeković za društvo Hrvatska Sloga.

Kot zadnja točka je navedena "Citanje i usvojenje rezolucije."

Iz tega dnevnega reda, oziroma iz seznama govornikov je razvidno, da se odbor ni dovolj potrudil napraviti iz akcije resnično enot-

no in reprezentativno demonstracijo. Edina večja organizacija, katera je imela na podlagi tega seznama svojega predstavnika na shodu, je S. N. P. J., toda v "Prosveti" z dne 26. januarja čitamo, da gl. odbor SNPJ. ni pooblastil nikogar zastopati Jednoto. Izgleda, da ni bil v to niti povabljen na način kot taka organizacija zasluži. A. Zbašnik, predsednik JSKJ., ni bil naveden kot zastopnik JSKJ., niti ne kot njen odbornik, ampak le kot govornik "od braće Slovenaca".

Med temi, ki sodelujejo v tej akciji so tudi taki, ki so delali za Pasičev režim in za njegovo Jugoslavijo. Mi dvomimo, da so danes v svojem protestiranju vsi odkritosrčni in dvomimo, da-li je bil v sklicanju tega shoda in podobnih drugih shodov edini njihov namen protestirati proti "veliko-srbskemu hegemonističnemu režimu, ki je upeljal nad vsemi kraji Jugoslavije, posebno nad hrvatskimi kraji, beli teror, kakršnega sedanja država Hrvatov, Srbov in Slovencev še ni doživela."

Čudno, da so tako pozno prišli do spoznanja! Pasić je bil obdolžen takega režima še ko je bil njegov kabinet na Krfu. Ampak takrat Radićeva stranka še ni bila vodilna na Hrvatskem in Pasićeve premoči nad Hrvatsko tudi ni bilo. Zato mu je mnogo izmed teh ki so danes proti njemu pomagalo uvesti režim, katerega danes obsojajo.

Edini element, ki je bil odkritosrčno za pošten, demokratičen režim v Jugoslaviji, za ustavo kateri ne bi mogel oporekati noben socialist in ne današnji komunisti, je bilo tisto delavstvo, ki se je borilo v organizacijah združenih v J. R. R. Takrat je bil čas za delo, ampak tisti ki danes tekmujejo kdo bo bolj protestiral proti Pasiću za ameriško konsumacijo, so bili takrat ne le gluhi za naše akcije ampak so bili proti nam celo v boju, med njimi tudi A. Zbašnik "od braće Slovenaca" in Milan Petrak, sedanji urednik "Zajedničara", takrat urednik Grškovičevega Jugoslovenskog Svijeta".

Edini element v okolici Pittsburgha, ki se je v resnici boril proti kraljevaški propagandi, katera je delovala za stvoritev take Jugoslavije kakršna danes v resnici je, je organiziran v socialističnih klubih J. S. Z. in v društvih S. N. P. J. ter S. S. P. Z. Vsi ti klubi in deloma društva naprednih podpornih jednot in zvez so zastopana v "Konferenci klubov J. S. Z. in društev izobraževalne akcije J. S. Z." za zapadno Pennsylvanijo.

Odbor, ki je podvzel iniciativo za sedanje protestiranje, bi moral, ako mu je pripisoval tako važnost, sklicati pravočasno konferenco organizacij zastopnikov, katera naj bi se zedinila za enotno akcijo, ako bi se sploh mogla zediniti, kajti med nami SO razlike v mišljenju in imamo o protestih na daljave v takih slučajih tudi vsak svoja mnenja, nekateri pa svoje posebne

namene, kot bi se dalo sklepati iz podvzete akcije.

Socialistom svoboda govora, zborovanja in tiska ni samo fraza, ampak ena najvažnejših zahtev. Borili smo se zanjo v prošlosti, borili se bomo v bodoče. Ne bomo pa se prislanjali akciji kakršnegakoli odbora ki nas kliče na protestiranje, dokler nas ne prepriča, da misli odkritosrčno in ima poštene namene boriti se za ista načela kot se borimo mi.

***

ANTON GARDEN:

Chicago---in kaj potem?

Še par tednov in zopet se bodo zbrali zastopniki strokovnih organizacij, socialistične stranke, kooperativ in raznih manjših političnih skupin, katere so se pojavile v teku zadnjih nekaj let v nejasnem, a kljub temu vidnemu toku politične regrupacije, takozvano "progressivno gibanje" z La Follettem na čelu pri zadnjih predsedniških volitvah. Zborovanje se bo obdrževalo, kot znano v Chicagi dne 21. feb. pod avspicijo konference za progressivno politično akcijo (K. P. P. A.), katera je organično oficielna predstavnic politično nezadovoljnega elementa s starim strankama, republikansko in demokratsko. Izmed zadnjih strank je prva oficielna predstavnic Wall Streeta, to je ameriškega velekapitala ter njegova stoodstotna zagovornica. O tem ni dvoma ali ugovora. Druga (demokratska) stranka je tudi predstavnic in zagovornica velekapitala in ob enem velika nasprotnica Wall Streeta (kadar lovi glasove); je politična predstavnic katoliškega elementa z newyorškim gubernijem Al Smithom na čelu in ob enem predstavnic najostudnejšega protikatoliškega bigotstva na "solid" Southu; je predstavnic ku klux klanovcev v enemu delu Združenih držav in obenem predstavnic proti ku klux klanovcev v drugemu delu; je za odpravo mezdnega otroškega dela in obenem proti odpravi mezdnega otroškega dela; je tamanitska "zagovornica" delavskih strokovnih organizacij in ob enem njih sovražnic. Z drugimi besedami: demokratska stranka je politični anakronizem kapitalistične Amerike.

Da je dober del organiziranega in neorganiziranega delavstva in bankrotiranih farmerjev zrel za trajno politično reorientacijo ali "tretjo" stranko je dokaz 5.000.000 glasov, ki so bili oddani pri zadnjih predsedniških volitvah za La Folletta kljub brezmejni kapitalistični kampanji laži, osebne intimidacije in svete pesmi o slabih časih v slučaju ako bi Coolidge ne bil izvoljen. Politične razmere dežele, zapopadene v graftarstvu in vsesplošni korupciji starih strank odsevajoče v periodičnih odkritjih "Teapot-Domov", izmed katerih je najzadnejši tekoče prizadevanje privatnih interesov zaseči Muscle Shoals, so gotovo že več kot dozorele za ustanovitev tretje ali delavske stranke. Iz historičnega in razvojnega stališča ekonomske razmere tudi hitro dozorevajo in zahtevajo od delavstva, da si ustanovi svojo politično organizacijo, katera naj bi mu služila v protekcijo svojih interesov, ne samo politično pač pa tudi ekonomsko. Fakt je, da je ekonomsko delovanje ameriških strokovnih organizacij jako zapostavljeno, ker njih pravice in funkcije dosedaj še niso definirane na zakonodajni način, temveč so popolnoma odvisne od milosti sodnikov. In kot znano

so zadnji skoro v vsakem slučaju v službi privatnih interesov; in v slučaju delavskih stavk inžunški kar dežujejo na delavstvo ter omogočajo podjetnikom na "legalen" način zdrobiti poskuse delavstva v bojih za izboljšanje svojih življenskih in delavnih razmer. Toraj, ako ekonomske razmere ameriškega delavstva še niso dozorele z vseh vidikov za ustanovitev delavske stranke, so gotovo dovolj zrele iz tega stališča. In poleg tega ameriško delavstvo tudi nima kraljevskega življenja, kljub temu da jih mnogo lastuje avtomobile, stanovanja, gramofone in klavirje, do česar je v največji meri popolnoma upravičeno, dasi so te stvari skoraj nepoznane med evropskim delavstvom, h kateremu se tolikokrat zatečemo po inspiraciji.

Kljub zrelosti političnih in dozorevanju ekonomskih razmer dežele, ali smemo z gotovostjo pričakovati formacijo delavske stranke na prihodnji čikaški konvenciji K. P. P. A.? Ali smemo to pričakovati na podlagi pet milijonov glasov, kateri so bili oddani za to gibanje zadnje jesen? In v slučaju, da se delavska stranka iz enega ali drugega vzroka še ne ustanovi na prihodnji konvenciji, ali ne bo sledilo razočaranje v tistih vrstah delavstva, socialističnega in nesocialističnega, kateri komaj pričakujejo videti delavsko stranko, in ki so popolnoma prepričani, da pride "sedaj ali pa nikoli"?

Kar se mene tiče ne bom prav nič razočaran ako se moja želja za enkrat še ne uresniči; bolj bom presenečen ako se to zgodi.

Prvič, železničarske organizacije so najmočnejši faktor v tem gibanju in imajo kontrolo nad K. P. P. A. v svojih rokah. Kot znano so se voditelji železničarjev izrekli pred časom proti sedanji ustanovitvi "tretje" stranke, ker po njih mišljenju čas za to še ni ugoden. Izjema je le Johnston, predsednik unije strojnikov. Toraj ako bodo njih organizacije stoodstotno reprezentirane na tem zborovanju, in ako je pretežna večina njih zastopnikov tudi tistega mnenja kot njih voditelji, si je težko predstavljati na kak način bi na tem zborovanju prišlo do tretje stranke, ker pri glasovanju bi imeli železničarji premoč, posebno ako bi skupno nastopali. Zapomniti si je treba, da železničarske organizacije niso prežete z razredno zavednim duhom; njih tendenca je le progresivna. In ravno enak fakt je z neštetiimi drugimi elementi iz katerih K. P. P. A. sestoji. In to je dobro da si zapomnimo ter imamo vedno pred očmi, kadar govorimo o delavski stranki (ne Workers' ali komunistični stranki), in koliko radikalizma bo zavzemala pri svoji ustanovitvi. Ameriško delavstvo ni razredno zavedno, razven tanko raztrešenih posameznikov, izmed katerih jih je okrog par deset tisoč organiziranih v socialistični stranki. Zakaj da ni razredno zavedno, pove jasno ekonomska, politična in socialna zgodovina Amerike.

Za socialiste je ta konferenca toraj posebne važnosti. Nič manj ako ne še bolj važna kot je bila zadnja ali clevelandska. Prvič je za nas velikega pomena radi strankinega sodelovanja v zadnji kampanji, največ radi pričakovanja, da se na prihodnjem skupnem sestanku oficijelno ustanovi delavska stranka po modelu angleške delavske stranke. Drugič je za nas važna radi negotovosti o rezultatih in meglene situacije, katera bo zahtevala od socialistične delegacije več razsodnosti in presojanja kot kedaj v preteklosti. Vzemimo slučaj, da bo konservativni element tega gibanja v premoči na tem zborovanju, na kar je treba računati, in bo nastopil proti sedanji ustanovitvi delavske stranke, kar je velika možnost. Kaka bo v tem slučaju tak-

tika socialistične delegacije in tistega elementa kateri bo deloval za takojšno ustanovitev delavske stranke? V slučaju da bo zadnji element v manjšini, mu bo odprta ena izmed dveh potov: Prva je še nadalje ostati del tega gibanja z zavestjo, da bo te še najbližji korak do končne ustanovitve take delavske stranke, katera bo v resnici reprezentirala ameriško delavstvo ter zastopala njegove težnje v tolikem obsegu kot bo delavstvo zrelo zanj. Druga pot je odcepiti se od tega gibanja, namreč od K. P. P. A., ter iti naprej svojo pot; kar ne izključuje zaiti na pot, po kateri naprimer hodi komunistični element zadnjih par let, potem ko je zapustil "podzemsko" gibanje: samostojno ustanoviti delavsko stranko, to je brez sodelovanja strokovnih organizacij kot takih.

Zadnja pot ali odstop socialistične stranke iz K. P. P. A. gibanja, brez ozira ako bi potegnila s sabo tudi ostanek manjšine ali ne, v slučaju da je večina proti sedanji ustanovitvi delavske stranke, bi bila po mojem mnenju največja zmota in "blunder", ki bi se dal težko opravičiti. To bi bil ravno tisti korak katerega bi reakcija in razni "palitišni" sprejeli z odprtimi rokami, ter ob splošnem veselju pripravljali "partije" in banquete. Vsaj zadnjega veselja jim ni treba privoščiti. Ker ako bi socialisti na tak način zapustili strokovne organizacije bi bile iste v resnici za lep čas rešeno strahu pred "rdečo poplavo". Zgodovina bi se najbrže zopet ponavljala, kar bi gotovo ne koristilo delavskimi interesom.

Za konstruktivno delovanje socialistične stranke v strokovnih organizacijah preostaja toraj edino prva pot, to je, ostati še nadalje organični del K. P. P. A., v slučaju da se organiziranje delavske stranke za enkrat še odgodi. Elementom "sedaj ali pa nikoli" se bo seveda težko odločiti za to taktiko; ali spoznavanje nesmiselnosti druge poti bi moralo tudi pri njih obvladovati. Argumentirati, da stranka ni nič pridobila z njeno taktiko v zadnjih volitvah, kot se je izrazil Judge Panken, je jako površno mišljenje; to so prvi simptomi utrujenega radikalizma. Ako je naše poznavanje kapitalizma količkaj vredno, smo gotovi, da bo delavstvo prej ali slej primorano organizirati svojo politično stranko v širšem pomenu besede. V to bo prisiljeno po razvojnih silah samih, katere vsebujejo vedno ostrejši boj med delavskim razredom in kapitalizmom.

Ostati še nadalje organični del K. P. P. A. gibanja, brez ozira da-li smo povsem zadovoljni z rezultati čikaške konvencije ali ne, bo le pospešilo razvoj delavskega gibanja v smer kot si jo mi kot socialisti želimo in za katero rabi stranka vse svoje energije. Ako bo stranka to storila, bo prvič imela odprta vrata za voditi socialistično propagando v unijah namesto zaprte, kar je velikega pomena; drugič ji bo omogočeno izviti vedno nove koncesije od K. P. P. A. gibanja v smeri izpopolnovati to organizacijo, kar je potrebno in v splošno korist delavstva; in tretjič bo potom te taktike, zapopadene v zmožnosti se prilagoditi novim razmeram brez vsakega strahu pred načelnimi kompromisi pokazala, da je v resnici vredna zaupanja voditi ameriško delavstvo na političnem polju.

Kar je za enkrat najbolj potrebno je graditi krajevne organizacije stranke in potom teh voditi socialistično propagando in širiti naše ideje. Koncem konca je glavna sila vsake organizacije zapopadena v številu, moči an aktivnosti krajevnih organizacij in njenih organov. Ta resnica velja še veliko bolj za delavske politične organizacije. In dolžnost nas slovenskih sodru-

gov in zavednih delavcev je, da se oklenemo te resni-
ce, prenehamo s pričakovanjem na prihod novega me-
sija, ker isti smo mi sami, si zavijamo rokave ter se
podamo na delo graditeljev.

“Edinosti”, “D. Sloveniji” in drugim katerih se tiče.

“Edinost” ima svojo tiskarno in urednik “Delav-
ske Slovenije” ima svojo tiskarno. Oboji se torej razu-
mejo na business in na računanje.

Ker oboji računajo teden za tednom, kolikokrat je
bil razdeljen “miljondolarski” fond, je vendar že čas,
da nam enkrat podajo čiste račune. Mr. F. Novak je
na debati dne 18. januarja dejal, da se je “zapravilo”
\$68,000, frančiškanska “Edinost” pa pravi v izdaji z
dne 21. januarja, da \$60,000.

Pirčeva Domovina je razdelila “miljondollarski
fond” sto enajstkrat, vsakokrat na drug način. Nad-
katoliška “Edinost” ga je razdelila 9999-krat in F. No-
vak, urednik “D. S.”, ga je razdelil 189-krat.

Ljudje pa niso prav na jasnem, kdo je pravzaprav
deležer teh tisočakov. Na podlagi gori navedene sta-
tistike so dobili:

E. Kristan, \$7,190,000 (reci: sedem milijonov, sto
devetdeset tisoč dolarjev); J. Zavertnik \$3,100,000;
pokojni M. Konda \$1,760,000; I. Molek \$800,000; F. Za-
laznik ves miljondolarski fond; F. Zajec ves miljondol-
arski fond, ki mu služi kot dosmrtna kasa, iz katere
jemlje “za cigare”; F. Godina je tudi dobil ves miljon-
dolarski fond. Blasnikova tiskarna je dobila 1724-krat
deset tisoč dolarjev, tako da je Ljubljana kar poplavl-
jena z njimi. A. J. Terbovec je dobil “nekaj malega”.
“Proletarec” je “požrl” miljondolarski fond 718-krat
in celo mize in stole je pogoltnil po nikdar sitem
žrelu.

Razen teh so tudi “drugi koritarji napolnili žepe
z miljondolarskim fondom”. Vsega skupaj je bilo na
podlagi teh “razdelitev” nabranega v milijonodolarski
fond okoli štiriindvajset milijonov dolarjev.

Listi in osebe, ki premlevajo dan za dnem “mi-
ljondolarski fond”, se zavedajo da lažejo. Majhni lju-
dje umazanih misli ne morejo misliti drugače kot uma-
zano.

Dokazov, da se je dogodilo pri stvari kaj nepo-
štenega, teh pa ni od nikoder. Žonglerji števil, čemu
ne bi bili enkrat jasni?

Ako bi imeli opravka z resnimi, odgovornimi lju-
dmi, bi tudi mi vpraševali: Kaj je z res visokimi vso-
tami, ki so jih dobile kraljevaške organizacije v Ame-
riki?

Pri njih se ni šlo za šestdeset tisoč, ampak večkrat
za šestdeset tisoč! Računov niso polagali.

Ali se še spominjate, da niste videli od njih nikoli
nikajkih računov? Ali veste, da so dobivali sredstva
tudi iz drugih virov, ne samo od rodne brače in mi-
lih rojakov?

J. R. Z. je objavilo vse svoje račune, predloženi
so bili vsem njegovim zborom, kljub temu, umazanci
govore le o tem fondu.

Čemu ne o tistem, o katerem računi res niso bili
predloženi, in kateri je bil večinoma res nepošteno za-
pravljen?

Rev. Zakrajšek in ostali pisci “Edinosti”, “D. S.”
itd., ali ne bi bilo prav, če bi se enkrat res lotili rač-
unov, vaših računov?

Mr. F. Novak, ali ne bi bilo dobro posvetiti v “mo-
narhistične” organizacije, v katere so mnogi današnji
člani vaše sekcije in njeni simpatičarji prispevali
precej več kot pa je bilo nabranega v “miljondolarski
fond”? Za kaj ne vprašate o tem bivših voditeljev
monarhistične propagande? Ali se jih “šonirate” za-
to ker so danes vaši ljubljenci? A-a-a?

Ker je na svetu še mnogo vode in ima solnce še
mного vročine, ne bo še konec sveta. To nam daje
upanje, da bomo še z vsemi imeli priliko napraviti
obračune! Prav poštene obračune — namreč po za-
služenju!

L. Fišer vržen s prestola “Radnika”.

Pri komunističnem “Radniku” se gode zanimive
reči, o katerih članstvo jugoslovanske sekcije W. P.
prav malo izve. Taktika “Radnikovega” odbora je
namreč še vedno “tajna” — za članstvo! Vodilni “bor-
ci”, ki se tepejo za prvenstvo in službe, si pulijo brado
in lase na stare načine — potom pisem in cirkularjev
zaupnim osebam, ki imajo vpliv v lokalnih organizaci-
jah.

Vzelo je mnogo truda, predno so izpodrinili Cvet-
kova in Kutuzoviča. Potem so vrgli Prevedena, in po-
lagoma je L. Fišer postal “kralj na Betajnovi”. Raz-
galjali so njegovo prošlost, vezali ga z “munjšajnom”
in “pool roomom”, objavljali njegova pisma, toda ka-
dar je Fišerju predla najhujša, mu je prišel na pomoč
C. Ruthenberg, ki je kot zadnja instanca obsodil bivše
komunistične voditelje jugoslovanske sekcije in jih
krstil z imeni, kakršne so prvotno izumili za nas, Fi-
šerja pa je kazal za vzor.

Vsi diktatorji nimajo sreče. Fišer se je trdno
držal, toda so ga le omajali. Pred tedni ga je večina
“Radnikovega” odbora vprašala, če ne bi bilo dobro,
da poda “ostavko” kot glavni urednik. Fišer se je raz-
jezil in povedal tem ljudem, da so predrzni brez pri-
mere. Odbor se je udal, a se je zopet premislil. Fišer
s prestola, Zinič na prestol.

Pravijo, da se tudi Chas. “Novak” punta in ni za-
dovoljen z vsako službo, ki mu jo “Radnikov” odbor,
oziroma odbor sekcije hoče dati. C. Novak bi bil tudi
rad diktator v imenu “revolucionarne” discipline, a
ob enem je proti disciplini v stranki, ker se je zoper-
stavil večini, ki jo vodi Foster. Ta pa se krega z Ru-
thenbergom, in tako je v W. P. res tak špetir da se bogu
smili. Drugače pa prirejajo shode v spomin obletnice
smrti Nikolaja Lenina, kažejo slike iz Rusije, nabirajo
za politične jetnike itd. itd., v glavnem pa se seveda
drže svoje razdiralne taktike, ki je radikalnemu delav-
skemu gibanju v Ameriki napravila ogromno škodo.

Ubrani se “prijatelj”, dru- go bo lahko.

Delavci, nikoli ne pozabite reka, ki je resničen in
ostane resničen, neglede kdo ga je izrekel: O Bog, va-
ruj me mojih prijateljev, sovražnikov se bom že sam
ubranil.

Vsi se laskajo delavstvu. Vsi listi, posebno med tu-
jeronim delavstvom, so “delavski”. Vsi kandidatje
v vse urade so prijatelji delavstva. Delavec, poskušaj se
ubraniti svojih “prijateljev” in potem boš sovražnike
lahko premagal.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

“V najslabše življenje boš vstopila, da se ti ne bo treba bati hujšega. Veruj mi: Mir boš imela, duševni mir in srečo, ker je sreča mirno stanje, podobno mrtvi, zasmrajeni vodi; je kakor smrt. V bordel pojdeš. Kar mi je tvoj oče ukradel, mi povrne lastnica bordela. Drago te bom prodal; lepa si! Pojdi!”

Prešibka je bila moja misel, da bi se mu bila uprla. Utrujena sem bila do poslednje kapljice krvi in lačna. Izmučene noge sem vlekla za seboj, prazno glavo in prazno srce. Samo ena jasna misel, ena želja, ena volja: posteljo, kruha, miru! Pokazali so mi lepo posteljo; tudi ponudili so mi jo. Prav nič nisem pomišljala. Vlegla sem se ter zaspala.

Belega kruha so mi ponudili; použila sem ga s slastjo.

Mnogo časa je poteklo, dokler so me poučili o mojih nalogah in o moji službi. Slaba učenka sem bila; moje tovarišice so pogostoma dejale, da sem najbolj rafinirana od vseh, kajti imeti me hočejo — baje — prav vsi moški. Meni pa ni bilo za moške; tudi tistega samoljublja nisem poznala, v katerem so videle vse moje tovarišice zmisel svojega življenja—ne vse, toda vsaj velika večina njih. Pravzaprav ni nič posebnega na teh ženskah; skoraj vse brez izjeme so enake. Po večini so lene in malomarne, lakomne in mnoge tudi hudobne. Prepričana sem, da so mi danes vse nevoščljive, ker si šel z menoj. Kolikokrat že sem bila kregana zaradi njih! Tožijo me, če le morejo.

Vseeno mi to življenje ni težko; teče mi mirno in enakomerno. Moški obrazi gredo mimo mene, kakor megleni obrisi mnogoštevilnih obrazov, ki jih slučajno srečaš na cesti, ki te pa sicer prav nič ne zanimajo. Večina obiskovalcev, ki prihaja dan za dnevom k nam so ljudje brez volje in moči. V vsaki taki družbi je mož, ki zapoveduje in drugi, ki se mu pokoravajo. V bordel prihajajo, ker prihaja on. Morda bi niti desetina tistih obiskovalcev ne zahajala v javne hiše, če bi imeli vsi svojo lastno voljo in svoje lastne misli.

Nikakor ne morem doumeti, v čem obstoji zmisel obiskovanja bordelov. Dozdeva se mi, da je to nekaj nevarno nezdravega; in vendar ni polovica človeštva nezdrava.

Vesela sem, da nisem poročena, da nimam moža. Studil bi se mi ker vem, da so prav redki možje, ki se niso umazali v teh nečistih dvoranah. Samo meso, samo meso! Tako ogabno, tako ostudno, tako grdo in smrt vlivajoče. Kakor velikanska mesnica, kjer smo me mesarice. Vča-

sih čutim, kako se mi lepijo prsti od krvi, čutim, kako se mi v želodcu obrača; a iz blata in krvi se ne morem dvigniti.

Kljub vsemu mnogo, mnogo premišlujem; saj imam toliko časa!

Že pe lastnic sem menjala; povsod je enako.”

“Ali si srečna,” jo je kar nenadoma vprašal Ladavac.

“Nevem! Kaj je sreča?”

“Sreča: res nevem, Olga, kako bi ti to razložil. Sreča je isto, kakor bog. Kdo bi ti mogel povedati, kaj je bog? Nemogoče je to povedati! Čutiti moraš! O bogu govorijo le ljudje, ki ljubijo sami sebe nad vse; vse te razlage o bogu so zgolj najgnusnejša varanja. In med najgnusnejšimi so najostudnejše pisane razlage z lepo donečimi besedami. Kakor tisti so, ki slikajo boga.”

“Nevem, če čutim. Motno mi je v glavi; saj je vse to samo začasno življenje, kakor etapa, ki je slučajno nekoliko daljša. Prepričana sem, da ne ostane večno tako. Nekaj posebnega mora nastopiti; danes, jutri, ne vem kdaj . . .”

“Ali hočeš biti svobodna, in hočeš li delati?”

“Delala bi, mogoče bi mi bilo bolje. Poskusila bi!”

“Jaz te odkupim, Olga, poplačam ti dolgove in ti preskrbim dobro in prijetno službo — tam daleč, v popolnoma nepoznanem ti kraju.”

Že mnogo časa je pričakovala tega trenutka, mnogokrat je že premišljevala o tem trenutku, tudi o Ladavcu je premišljevala. Hrepnela je po tem trenutku. Sedaj pa je občutila ta trenutek kot neprijetno motnjo svojega življenja. Kakor popotniku ji je bilo, ki sedi udobno dremajoč na mehkih blazinah v drdrajočem vlaku, gledajoč sempatja skozi okno na blatno in mokro pokrajino, ko se mora dvigniti, da izstopi na postaji. Neprijeten občutek, tembolj neprijeten, ker bo morala zopet živeti v družini, ki je boljša kakor ona.

Po naravnem nagibu je uganil njene misli.

“V življenju ni vse tako, kakor ti danes s svojimi očmi vidiš. Mnogo dobrih ljudi živi na svetu, mnogo, prav mnogo stokrat manj vrednih, nego si ti, in na tisoče, ki bi morali poljubiti noge tvoje, da bi se oddolžili za bolečine in gorje, ki so ti ga prizadeli.

Pa je tudi v življenju tako, kakor v bordelu. Med tisoči in tisoči najdeš morda enega, ki ume misliti; in kakor ta misli, tako mislijo vsi drugi. Ljudje so živali, propadajoče živali, ker so živali, naravne in zdrave namreč, individualno silnejše kakor ljudje. Nevem, čemu je to dobro, da so ljudje po svoji ogromni večini duševno brezoblična masa; vem le, da je ni sile, ki bi jim mogla vlitii spoštovanje do lastne volje in lastne misli.

(Dalje prihodnjč.)

Našim "prijateljem" v Chicagi.

Dne 9. januarja je klub št. 1 sklical sestanek, na katerega je poleg svojih prijateljev povabil tudi tiste "prijatelje", ki jim je klub št. 1 in "Proletarec" neprijeten ter se o obema najrajše sovražno izražajo. Ali "prijatelji" niso prišli, kar gotovo ni znak junaštva. Nihče ne bi bil fizično napaden. Torej se ni mogel nihče bati za svojo osebno varnost. Ali čemu bi prizadeti ne pokazali vsaj toliko poguma, da bi ponovili iz obraza v obraz to kar tako lahko trdijo na papirju?

A. H. Skubic je v uredniškem članku "Glasa Svobode" z dne 19. januarja odgovoril na poročilo o tem sestanku, ki je bilo priobčeno v "Proletarcu". Tam pravi, da mi "udrihamo" po "Glasu Svobode".

Se ne izplača argumentirati s temi ljudmi. Na zbor ne pridejo, v listih pa jim je vseeno da-li pišejo resnico ali laž. Ne, ni jim vseeno! Zato jim je orožje LAŽ.

Če se napolni par Proletarcev samo s citami iz izdaj "Glasa Svobode" od prošlega leta, ki niso drugega kakor "udrihanje" po Proletarcu, oni bodo na vsak naš odgovor rekli: Jej, kako surovo udrihajo po Glasu Svobode!

Pravi, da bi mi lahko bolj spoštljivo pisali o L. Mayerju, ki je "baje" pisal dotične članke.

Ako kdo žali 72-letnega moža, ga žalijo tisti, ki ga izrabljajo v svoje osebne namene ali v namene drugih oseb. To je bilo od vas grdo! Naziv "stari Mayer" pa ni ničesar nečastnega. Kar se tiče njegovih zaslug, se pa naše mnenje razlikuje od vašega.

Skubiceva trditev, "da je ves ta manever od strani urednika Proletarca naperjen proti Turku, Bergerju, Zupančiču in A. H. Skubicu z namenom, implicirati enega ali drugega, da je kršil Jednotina pravila, ga tirati pred porotni odbor in odstraniti iz Jednote," je brez vsake podlage. Ako je tako siguren teh reči, čemu ni prišel in v debati dokazal kar tako brezskrbno "dokazuje" v listu?

Vi ste že "kršili" pravila Jednote. Ko ste "pro-našli" zaroto, ki je imela namen "uriniti" v urade take ljudi, ki bi delali "v prvi vrsti za socialistično organizacijo in zanemarjali delo za Jednoto," bi morali "zarotnike" obtožiti. Še veliko bolj pa so bili vredni obtožbe, ker so "delovali da bi "Proletarca" tiskala jednotina tiskarna zastoj." Mnogo takih kršitev bi se še našlo.

Kdor se hoče boriti proti neprijateljem z obtožbami pred različnimi porotnimi odbori, mu jih ni treba šele "implicirati" ali jih zaplesti v kršitve pravil.

A. H. Skubic pravi, "da s tem, da se ni noben 'pozvanih' odzval in prišel pred vašo poroto, še ni rečeno, da je vse laž, kar je bilo pisano v 'G. S.'"

Ampak prav sigurni pa vendarle niste — in mor-da je to vzrok, da niste prišli pred "našo poroto". Kar se tiče vaših groženj, prijateljski nasvet: pridržite jih!

Še en citat iz Skubicevega članka:

"... Če bi bila gotova oseba ki živi tukaj v Chicagi, in ki je Zajcu gotovo dobro poznana, tisti čas v dvorani, ne vem, če bi si upal tako junaško pozivati ljudi, da stopijo pred zbor in povedo, 'kje, kdaj in kako se je intrigiralo in denunciralo v uradu Proletarca in J. S. Z.'; dvomim, da bi si upal nazvati pisce pri 'G. S.' za intrigante, podleže in strahopetce, ampak o tem bo še govora, tako da se bo videlo, kje so intriganti, podleži in strahopetci."

Grožnje, same grožnje in "namigavanja". Ampak vendarle strah, iz katerega zija laž.

Zakaj ne naravnost reči: če bi bil ta in ta v dvorani. Čemu skrivati imena?

In zakaj tistega vašega prijatelja ni bilo, v dvorano, kdorkoli je že? Mogoče pa taka oseba sploh ne eksistira? Če jo poznate, se boste mogoče spomnili njenega imena in ga objavili. Če ga ne boste, bo to zopet dokaz, da imate strah priti celo z lažnimi bolj odprto na dan!

Ne, ne bil bi imenoval pisce 'G. S.' za strahopetce, ako bi bili navzoči. Če pa kdo ne pride na zbor na katerega je bil pozvan, in če za poziv obstojajo vzroki, tedaj je to znak strahopetnosti in — slabe vesti. — F. Z.

"PROLETAREC" PRED 20. LETI

"Proletarec" meseca januarja 1906, prva številka.

Glencoe, Ohio.

9. decembra 1905.

Mednarodni socialistični klub v Glencoe, O., pri katerem so slovenski socialisti v pretežni večini, odbrava sklep slov. socialističnega kluba v Chicagi, vsled katerega je zagledal beli dan list, ki se sme v resnici imenovati lastnina vseh delavcev in in ki bo brez vsakih postranskih nagibov stal na braniku za pravice delavcev, sploh vseh zatiranih in izsesavanih slojev in jih bodril za porušenje današnje gnjile gospodarske uredbe.

V naši naselbini smo sami delavci, ki si moramo v potu svojega obraza težko služiti svoj kruh v premogokopih. In dasi nas je tukaj le peščica Slovencev trpinov, smo vzlic temu v kratki dobi ustanovili krepko socialistično organizacijo, kateri so se pridružili tudi delavci družih narodov.

Mi dobivamo razne slovenske ameriške časnike. In če te časnike, posebno pa ameriški slovenski dnevnik damo na kritično rešeto, tedaj moramo resnici na ljubo povedati, da je bil v Ameriki skrajni čas, da smo slovenski delavci pričeli z izdajanjem svojega lastnega glasila. Ta dnevnik, ki se po krivici imenuje glasilo slovenskih ameriških delavcev — lastnik lista je vendar G. F. Sakser — piše odprto, ako bi premogarji popustili po 15c pri toni premoga, tedaj bi bil končan boj, ki bo med lastniki premogokopov in premogarji izbruhnil prihodnjo spomlad. Ta list je torej direktno vstopil za interese kapitalistov, mesto za koristi delavcev. Mi ne vemo, čemu bi vendar delavci vedno popuščali pri svojih plačah. Ako bi premogarji ne hodili v jame spravljat črni diamant — premog na svitlo, ne bi bili lastniki premogokopov milijonarji in magari če bi vsak dan na kolenih prosili boga, naj se premog spremeni v denar. Ako se logično poleg naravnih sil edino premogarji pravi producenti premoga, čemu naj bi ne bili tudi premogarji edini pravi lastniki premogokopov? Čemu naj bi premogarji sad svojega dela, ki je po naravnem pravu izključno njih lastnina, delili z lenuhi-miljonarji ali se pa pustili za večji del svojega sadu okrastrati od teh postopačev?? Da, čemu?!

Že ta slučaj dokazuje jasno kot beli dan, da smo slovenski delavci nujno potrebovali lastnega glasila, v katerem lahko odprto branimo svoje interese. Končno še omenim, naj "Proletarec" brani tudi svobodomiselnost podporni društva, tista, ki so v resnici svobo-

domiselna in naj se izogiblje kolikor mogoče osebnih polemik.

Mi pa že danes izjavljamo, ako bo "Proletarec" izvajal ta težavni posel, da ga bomo podpirali z vsemi svojimi močmi, da se bo iz mesečnika kmalu spremenil v tednik.

Torej na delo! *Nace Žlemberger*, predsednik.

"Proletarec" meseca januarja 1906, prva številka.

Jakob Polanšek.

V minulem mesecu je umrl sodrug Jakob Polanšek po kratki in mučni bolezni. Rajinki je bil doma iz Česnje pri Kamniku. Bil je vnet socialist, član slovenskega socialističnega kluba v Chicagi. — Čikaški slovenski socialisti so položili krasen venec kot zadnji pozdrav na njegovo krsto. Na pokopališču je govoril nagrobni govor sodrug F. Petsche, ki je pogrebce globoko ganil.

Lahka mu zemljica!

"PROLETAREC" PRED 10. LETI

"Proletarec" štev. 434, dne 4. januarja 1916.

IVAN MOLEK:

Po desetih letih.

Bilo je v januarju 1906, torej pred desetimi leti.

Sedel sem pri uredniški mizi in pred mano je bil razgrnjen jutranji angleški list. Pridno sem ga obračal na vse strani in lovil z očmi debelo tiskane naslove. Iskal sem novic, da jih prepečem v slovenščino in serviram ljubim bralcem, ali zaman. Dotični časopis je bil suh kakor Sahara. Ničesar ni bilo notri, kar bi po mojem mnenju zanimalo rojake; same suhoparne in dolgočasne reči. Šele ko sem obrnil zadnjo stran, me je dregnil v oči izredno debeli naslov. Aha, tu bo nekaj! Naglo čitam: "Krava je ubita". In potem je bilo popisano v celi dolgi koloni, kako je na bližnjem tiru žalostno poginila rdečedlakasta krava nekega Finca, ki je bila tako neumna, ali nesrečna — ali oboje — da je na tračnicah čakala na vlak, kakor da bi se hotela z njim bosti. To je bilo vse, kar se je prejšnjega dne zgodilo važnega v malem rudarskem mestecu na severozapadu, kjer sem tedaj urejeval lokalni slovenski tednik.

Jezno pograbilim dolgočasni list in ga vržem v kot. To je križ, ki ga poznajo že od nekaj uredniki slovenskih listov — in samo slovenskih — v Ameriki. Ljudje zahtevajo novic, novic — a odkod naj jih izpreša ubogi urednik, če pa v resnici ni nikjer nič novega?

Zagledal sem se v gomile snega, ki so ga kidali paglavci na cesti pred hišo. Zdaj pa zdaj je kateri izmed fantinov stisnil pest snega in ga zagnal v šipo okna, ki je tvorilo pročelje našega uredništva. Kmalu je bilo tudi okno zakidano s snegom. Ampak to ni bilo nič novega . . .

Za mojmi hrbtom je sedel gospod upravnik. Bil je poštena, solidna duša (bog mu daj srečo tam, kjer je), ali imel je to napako, da me je vselej grdo pogledal, kadar sem takole strmel v zakidano okno našega slavnega uredništva. On se je kajpada čutil basa nad mano in je mislil, da pasem lenobo, če nisem neprestano strgal po papirju; jaz mu pa nisem nikdar zameril tega.

Upravnik se je obrnil na polomljenem stolu in toliko, da me ni sunil s komolcem v pleča. Ni bila

njegova krivda — in moja tudi ne — da je bilo tako vražje tesno v našem uredništvu.

"No, ali ni nič novega?" je vprašal z avtoriteto.

"Nič, Peter, nič — samo ena krava je crknila, vrag jo na naj vzame!"

Tedaj mi je nekaj prišlo na misel.

"Čuj, Peter! Nekaj sem slišal, da so se snoči tam in tam poravsali Kranjci, in celo nože so si kazali. Ali bi ne stopil tja in poizvedel, kaj je s to rečjo?"

Peter je bil namreč tudi naš mestni reporter, kadar je bilo treba. Zopet me je grdo pogledal in se prijel za pet kocinic pod nosom.

"Na-a! Če ni drugih novic, tudi o tem lahko molčimo."

Pa smo molčali.

Zadej za Petrovim hrbtom so čebljale črkostavke in v uredništvu je dišalo po svincu, petroleju in tiskarskem črnilu.

Prišel je pismonoša in jaz sem ga bil vesel kakor suha gruda dežja. Kako ne bi bil, saj je prinesel kup svežih časopisov in gotovo tudi "Appeal to Reason" med njimi.

Takrat še nisem bil v socialistični stranki, niti naročnik nisem bil na ta list, ali imel sem ga rajši kakor vse druge angleške liste, ki so prihajali na mojo uredniško mizo. Par let pozneje sem šele znal, da je imel pokojni sodrug Wayland lepo navado, da je pošiljal svoj "Appeal to Reason" zastoj vsem urednikom v Združenih državah. Kako sem mu bil hvaležen! Iz tega lista sem črpal neštete člančke in odlomke, ki jih je kar mrgolelo pod naslovom "One Hoss' Philosophy", in jih lepo prirojil za svoj list. To seveda ni bilo po volji mojim basom — in basov, hvalabogu, je bil cel regiment — in včasih so pihali kakor gadje, ali mene ni to čisto nič ženiralo.

Brž sem posegel po kupu, ki ga je odložil pismonoša na mizo. Bilo je par številc nemškega dnevnika iz Milwaukeeja, Tribuna iz Dulutha, ki je krmila naš list z minnesotskimi novicami, in nekaj slovenskih časopisov, ki so prihajali v zameno; pričakovanega tednika iz Girarda, Kans., pa ni bilo. Nevoljno prebrskam še enkrat ves kupček in tedaj sem opazil ovitek in pred mano je ležal majhen in skromen časopisek na osmih straneh, katerega sem takrat prvič videl. Prva številka, prvi letnik — torej nov slovenski list v Ameriki. Na čelu lista sem čital v precejšnjih črkah: "Proletarec".

Stvar mi je bila nekoliko že znana. Sodrugi Petrič, s katerim sva bila prijatelja že par let, mi je pisal nekaj tednov poprej iz Minneapolisa, da bodo slovenski socialisti v Chicagi izdali nov list, ali jaz ga nisem pričakoval tako hitro. In zdaj ga imam v rokah. Res je skromen po obliki in pravi, da bo izhajal samo enkrat na mesec, ali ko sem malo pogledal vsebino, sem uvidel, da majhna oblika še ni dokaz skromnosti. Čital sem, da imajo sedaj razredno zavedni slovenski delavci v Ameriki svoj list, ki je lastnina organizacije, torej delavcev samih. Ne vem zakaj in kako, ampak res je bilo, da tistega dne nisem nič napisal za svoj list.

Še tisti večer sem pokazal novi list družbi rojakov, ki so sloneli pri bari.

"Tako? Nove cajtenge? Odkod pa?"

"Iz Chicage."

"Aha!"

"Zakaj: aha?"

"Kar je iz Chicage, ni nič prida."

"In 'Proletarec' mu je ime? Kaj se pa to pravi? To ni po kranjsko, ali je?"

“Enkrat na mesec? O, lahko noč!”

“Ta že ne bo dočakal spomladi.”

“To niso cajtenge, to je pratka — in doba njena je kratka.”

“Kaj si vse ne domišljujejo rdeči petelini v Chicagi.”

“Tistih pet socialistov in brezvercev bo nekaj učilo?”

“Saj ni vredno govoriti. Preden skopni letošnji sneg, bo ta ciganček mirno v Bogu zaspal in slovenski socializem pojde rakom žvižgat.”

“Amen. — Hej, ti za baro! Ali spiš? Daj flašo ‘nemške!’”

Tak ljubeznjiv sprejem je imel “Proletarec”, ko se je prvič pokazal v našem mestu. Enostavno so ga obsodili na smrt ob prvih kvatrach, in sicer zato, ker se za tak listič ne bo zmenil živ krst.

Spravil sem prvo številko v žep in trdovratno molčal. Le gobezdajte gobezdala gobezdalasta, le gobezdajte! Jaz sem pa na tihem skoraj prepričan, da bo ta list živel in nekaj doživel . . .

Danes smo deset let starejši in “Proletarec” praznuje desetletnico svojega obstanka. Tisto prvo številko še danes hranim in ne bi se zlepa ločil od nje. Dal pa bi nekaj, če bi se mogel zdaj sniti s tistimi gobezdači.

Milwauška debata in njen konec.

(Nadaljevanje.)

Ko je končal Zajec svoj prvi govor, je predsednik naznanil, da se bo v pokritje stroškov kolektalo. V kolikor je temu poročevalcu znano, so bili edini izdatki najemnina dvorane in tiskovine.

V svojem drugem govoru je Frank Novak vztrajal, da je treba bresti po mlakah evropskega “socialpatriotizma”. Če je socializem mednaroden, čemu naj bi se ogibal Evrope, je spraševal. Sempatam se je lotil odgovarjanja na izvajanja predgovornika. Priznal je, da je njegova stranka sposobna delati napake in da je sposobna jih popravljati. Ona je zmožna prilagajati se razmeram, zato preminja taktike. Špijone pošilja kapitalizem le v tiste organizacije katerih se boji in ker se je bal komunističnih, jih je poslal v te. Mar naj jih pošilja v socialistične? Socialistično gibanje podpira kapitalizem in ga skuša obvarovati pri življenju, zato pa ga kapitalizem ne sovraži, ampak odobrava, kakor odobrava KPPA. in kakor so kapitalisti odobrili La Follettovo kandidaturo. Komuniste je vlada preganjala, metala jih je v ječe, socialisti pa so se najbrž sprehajali v parkih. Članstvo komunistične stranke ni tako kot socialistično, ki slepo kima svojim voditeljem-birokratom, ki počno z zapeljanim delavstvom kar hočejo. Komunistične stranke ne potrebujejo intelektualcev, kajti pri njih je delavec tisti ko vodi. Vztraja, da je progresivna taktika v unijah kot jo vodi W. P. doscglja velike uspehe in omenja rezultat volitev v odbore premogarskih unij, npr. v Kansasu, kjer je dobil Howat večino. Izvajal je, da se kapitalizem ne pomišlja kadar nastopa proti interesom delavstva in če treba strojnih pušk jih bo rabil. Ponovil je, da se kapitalisti socialistične stranke prav nič ne boje in se ne bore proti nji, ampak samo proti njegovi stranki. Pozival se je tu in tam na Lenina, kot je v navadi pri jugoslovan-

skih govornikov k. s. pa tudi pri drugih. Konstatiral je, da mu predgovornik ni odgovarjal na izvajanja v njegovem prvem govoru, kar pomeni, da bi moral tudi on preskočiti temo in jo odložiti za kako drugo priliko. Nato je obdelal reforme, s katerimi se nikamor ne pride, kljub temu jih socialisti zagovarjajo. Če ne bi socialistične stranke obvarovale kapitalizma, bi ga danes ne bilo več, ker bi ga svetovna revolucija pomedla s pozorišča. Krivda, da je kapitalizem še tukaj in še ni vprašal za potni list, je torej pri socialistih. Predstavnica razrednega boja je v Ameriki samo delavska (Workers') stranka in v Evropi samo kom. stranke.

G. Novak je potem odprl notes in prečital protivniku sledeče vprašanja:

Ali priznava soc. stranka nauke Karla Marxa, Engelsa in Lenina kot temelje socializma in bodoče družbe?

Ali socialistična stranka v očigled dogodkov, ki so se odigrali v zadnjih letih, posebno v zadnjih mesecih v Evropi, še vedno zagovarja reformistično taktiko?

Kaj razumi socialistična stranka, oziroma njeni predstavniki, pod besedo država?

Kako tolmači socialistična stranka dotični veljavni odstavek naukov Karla Marxa, katerega je posebno povdarjal tudi pokojni sodrug Lenin, ki se glasi: Razdobje med kapitalistično in komunistično družbo ne more biti ničesar drugega kot razdobje diktature proletariata?

Teh vprašanj si ni zmisllil F. Novak sam, pač pa so mu z njimi hoteli pomagati drugi iz zadrege in ga oddaljiti še bolj od teme in “prisiliti” tudi Novakovega protivnika, da ne bi govoril o verigi fiask, ki jih je doživelo v Ameriki takozvano komunistično gibanje. F. Novak je, kot rečeno, “konstatiral”, da mu protivnik ni odgovarjal, in se je pripravil, da bo to izjavo ponavljal, češ, nič mi ni odgovarjal. Ker pa je na vsak način hotel odgovore, je stavil omenjena vprašanja.

Čas je F. Novaku potekel in nastopil je zopet F. Zajec, da “zastopa negativno stran teme”, katere se je pozitivna stran ognila po najdaljšem ovinku.

(Dalje prihodnjič.)

Ruthenbergov priziv na vrhovno sodišče sprejet.

Okrajno sodišče v St. Josephu, Mich., pred katerim je bil Chas. E. Ruthenberg spoznan krivim kršitve michiganskega antisindikalističnega zakona za časa komunistične “podzemse” konvencije l. 1922 v Bridgemanu, ga je dne 5. januarja t. leto obsodilo od 3 do 10 let zapore in na \$5,000 globe. Ruthenberg se je proti odloku pritožil na državno sodišče, ki je potrdilo izrek prve instance. Ruthenbergovi zagovorniki so vložili proti obsodbi priziv na zvezno vrhovno sodišče, medtem pa je moral Ruthenberg v ječo. Vrhovno sodišče je dne 21. januarja sprejelo priziv in izpustilo Ruthenberga na svobodo pod \$7,500 poroštvu.

Radi tega odloka se obravnava v St. Josephu proti ostalim komunistom, obtoženi da so na konvenciji l. 1922 delali naklepe “strmoglaviti ameriško vlado,” ne bo pričela meseca februarja, kot je državni pravdnik nameraval. Ako vrhovno sodišče Ruthenberga oprosti, bi s tem obravnave proti ostalim udeležencem odpadle.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Iz Montane.

GREAT FALLS, MONT. — Vreme imamo čudno to zimo, en dan mrzlo, drugi gorko. Mogoče je božja šiba posegla vmes, ker so bile kovrtice baje preveč prazne. Božična kolekta se ni obnesla, kot so pravili.

Ce ima človek čas, premišluje to in ono. Premišluje na primer, zakaj hočejo nekateri ljudje na tem svetu dobro živeti, tebi pa obljubujejo raj na drugem svetu. "Na tem svetu potrpi, pravijo, ker te skuša Bog. Čim bolj boš potrpežljiv, toliko večje bo tvoje veselje na onem svetu." Tisti ki tako pridigajo pa nočejo potrpeti, ako jim ni treba. Po naravnem nagonu skrbe, da se jim tukaj dobro godi, in le nerazumni ljudje jim verjamejo in jih podpirajo v njihovih zavajalnih naukih. "Blagor ubogim na duhu, ker njih je nebeško kraljestvo" — na "onem" svetu!

Delavec, čitaj, čitaj reči ki ti bodo pomagale k znanju! Čitaj pazno, misli in premišluj. Organiziraj sctanke in razpravljaj na njih. Uči svoje otroke, poljudno jim raztolmači boje ki si jih ti imel in ki jih bodo oni imeli. Oprezno jim trebi vzgojo klanskega amerikanizma, in napravi jim naše gibanje prikupno. Če ostaneš v neznanju, se bodo tvoji otroci dvignili visoko nad teboj in te ne bodo spoštovali.

Slovenskih socialističnih organizacij tod okrog ni razen v Stockettu. Ustanoviti jih povsod tukaj ne bi bilo varno, ker bi delavci bili odslovljeni takoj ko bi kompanija izvedela da so člani soc. stranke.

Ce že nismo povsod organizirani, skrbimo vsaj, da bodo socialistični listi med nami razširjeni in da bomo o vsem kar se tu zanimivega dogaja poročali v "Proletarca". Na ta način bomo ustvarili zanimanje za našo stvar in pripomogli k izobrazbi.—*Poročevalec.*

Vedno odlašamo!

MONN RUN, PA. — Razmere za delavce so tod take, da jih ne morem hvaliti. Vedno se tolašimo: "Po prihodnjih volitvah bo boljše, ko bomo obračunali s staro bando." Pridejo volitve, pa so zopet izvoljeni zastopniki izkoriščevalcev. Pri predsedniških volitvah novembra prošlo leto je dobil La Follette tukaj večino kljub protiagitaciji od strani republikancev in drugih kapitalističnih elementov.

Mesec po teh volitvah so premogarji volili nov odbor U. M. W. of A. Lokal št. 260 je dal večino novim kandidatom. A kakor je zmagal Coolidge v splošnem, je zmagal njegov podpiratelj Lewis v premo-garski uniji. Kje sta dobila glasove in od koga? Večinoma od nevednih ljudi. Ako bi jih ne bilo zadosti, si pomagajo z goljufijo. Naj nam bo vse to v opomin, da se moramo bolj zanimati za politično, gospodarsko in kulturno življenje, ne pa samo stokati drug proti drugemu in se jeziti, ne da bi prav natančno vedeli nad kom. Organizirati se politično in gospodarsko ter se učiti, to je naša naloga v našem interesu.

Na seji tukajšnjega socialističnega kluba št. 175 JSZ., ki se je vršila 11. decembra, se je debatiralo o delu za združenje ameriških delavskih sil na političnem polju v delavsko stranko. Želja našega kluba

je, da bi konvencija KPPA., ki se bo vršila meseca februarja v Chicagi, dosegla cilj, za katerim stremi zavedno delavstvo — namreč cilj osamosvojitve ameriškega delavstva na političnem polju, iz katerega bi izšla mogočna delavska stranka. — *Poročevalec.*

Nekoliko luči.

(*Konec dopisa iz Detroita, ki je bil priobčen pod tem naslovom v zadnjih dveh izdajah "Proletarca".*)

Skozi dvajset let izhaja "Proletarec" in zdi se mi, če pogledam nazaj na začetne boje in na vse številne ovire, ki so se vrstile druga za drugo skozi vsa leta, da je to dolga doba. Bilo nas je malo in tudi sedaj ne štejemo tisočev. Sovražnikov pa je bilo mnogo in jih je danes. Kolikokrat že so rekli, da bo "Proletarec" prenehal! Kolikokrat so nas smešili. češ da nas je malo! kje so vsi tisti ki so nam prerokovali pogin pred 20., 18., 15., 3. leti? Kje so tisti, ki so se skušali zaničljivo smejati, češ, saj vas je tako malo!

Veliko dela, truda in žrtev je vloženi v socialistično gibanje med jugoslovanskim delavstvom v Ameriki, in Proletarec je oral ledino med delavstvom vseh jugoslovanskih narodnosti. Pokret se je širil, ustanovila se je "Radnička Straža", organizacije so se jačale in storilo se je veliko veliko dela. Kar imamo dobrega, je zasluga tega gibanja, ne le med slovenskim ampak tudi med ostalim jugoslovanskim delavstvom v Ameriki. Pokret, ki je pred leti toliko obetal, bo še prišel skupaj, toda preoleti mora krizo povojne hysterije in reakcije.

Fr. Novakova "Del. Slovenija" nosi letnico XI. Ali je bila 11 let "komunističen" list? Kaj je bila preje, veste vi, kateri čitate "Proletarca" in vsi ki ste čitali "Slovenijo". Bila je največkrat "reakcionaren list, pri katerem se ur. Fr. Novak ni dobro počutil" takrat ko jo je urejeval. "D. S." ne more braniti svoje zgodovine, toda bi jo morala, ker je ohranila letnico prejšnjega lista. "Proletarec" pa je lahko ponosen na svojo zgodovino in sodrugi, ki so delali zanj od početka in so še danes lojalni svojemu listu in svojim načelom, imajo zavest, da so ostali lojalni dobri in pošteni delavski stvari.

"D. S." in "G. S.", ki se zaletavata v "Proletarca", naj se ozreta nazaj na svojo zgodovino. Videla bosta, da sta oba zastopala v prvi vrsti interese svojih lastnikov, kajti oba lista sta bila (zadnje imenovani je še) privatna svojina. Oba sta pisala tako, da ni škodovalo lastnikoma in oba sta v volilnih kampanjah podpirala tiste, ki so plačali, in če je plačalo več strank, so podpirali več strank naenkrat, med novicami pa so včasih "priporočali" tudi socialistične kandidate. Tako so dobili denar od kapitalističnih strank in ustregli tistim čitateljem, ki radi vidijo če kdo "priporoča" socialistične kandidate. Oba ta dva lista sta se borila proti "Proletarcu", oba sta od časa do časa z vsemi svojimi močmi ovirala socialistično gibanje med našim delavstvom, medtem ko sta "podpirala" socialistično gibanje v Nemčiji, na Kitajskem in v Transvalu v Južni Afriki. Vsi taki "delavski" listi so za socialistično gibanje povsod samo ne tam kjer imajo naročnike.

S klerikalci je imela J. S. Z. in Proletarec prva leta težke boje. Duhovščina je bila močna in vplivna in

njen list razširjen. Imela je prižnice, spovednico, po- božne bratovščine, društva KSKJ. in društva drugih katoliških podpornih organizacij. Socialisti so imeli nekaj klubov in to je bila vsa njihova bojna sila, s kate- ro so vrgli koristolovske interese v SNPJ. in porazili klerikalni vpliv.

Po vseh teh bojih pa so se pojavile kresnice in nam pričele razsvetljevati pot. Kresnice, pretemne ste! Več luči si dobite, več znanja! Ve ste se šele zbudile, komaj da ste zabrlele, pa že hočete učiti tiste od ka- terih bi se morale ve učiti. Glejte, vaš list komaj da si upa povedati da je delavski list in na prvi strani ima za varanje v angleščini besedilo, s katerim pravi, da je *glasilo podpornih organizacij*. "Proletarec" pa je v prvi svoji številki povedal, da ga izdaja *slovenska so- cialistična zveza* in nikdar se ni izogibal socialistične- mu imenu. Vi pa pravite, da izdaja vaš list "jugoslo- vanski prosvetni klub", ker se bojite povedati, najbrž iz busineških razlogov, resnico. Pred 20. leti je moral imeti slovenski delavec v Ameriki pogum, da je na glas povedal da je socialist. Imeti je moral mnogo energije in vere v svojo stvar, ako se je hotel lotiti težavne agi- tacije za svoje glasilo. Bile so naselbine, kjer naš agi- tator ni dobil enega prijaznega sprejema. Ko je pove- dal po kaj je prišel, se je novica raznesla od hiše do hiše in tako mu povsod niti vrat niso odprli. Danes pa lahko rečeš da si komunist in nihče se ne bo križal ali tresel radi tega. Kapitalistično čaopisje skuša na- praviti iz te besede vruga, da bi se ga vsi bali, pa se jim ne posreči. Da, Novaka pri "D. S.", tako je bilo pred 20. leti.

Kakor takrat je borba in dela zo socialistično stvar tudi danes potrebno, — potrebno v isti meri ako ne še bolj. Kajti danes, ko je delavstvo že sila, moramo gle- dati, da postane razumna sila.

Ne bi se oglašal s tem obširnim spisom, ako bi sod. Ivec tako netačno ne protestiral proti uredniku "Pro- letarca". Za osebe okoli "D. S." se jaz malo menim. Danes so, jutri pa bodo izgínile kakor kresnice. Luč, prava luč vzgoja, ta ostane, toda oni se branijo take luči.

Ker sem tako prišel v polemiko, sem pripravljen nadaljevati; posvetimo v zgodovino, zato da bomo zna- li delati v sedanosti za bodočnost!

Kdor misli da je naše stališče napačno, da smo de- lali napačno, ali da delamo napačno, ta naj pove svoje mnenje v tem listu. In pripravljen naj bo, da ga bomo povedali tudi drugi. *Thos. Petrich.*

Listu v podporo.

CHICAGO, ILL.: Po \$5.00 Andrew Miško in Chas. Pogrelec; Fa. Zaitz, \$2.00; Fred A. Vi- der, 75c, skupaj	\$12.75
LATROBE, PA.: Mary Fradel	.15
BEMIS, W. VA.: J. Tekavec	.25
COLLINWOOD, O.: Anton Mravlja	1.00
TORONTO, O.: Paul Chesnik	.40
GLENCOE, O.: Nace Zlemberger in Ant. Garden	2.50
McCLELLANDTOWN, PA.: Frank Gnus	.25
SPANGLER, PA.: Paul Les.	.50
GILLESPIE, ILL.: John Gornik	.25
PARRELL, PA.: Frank Kramar	.50

Skupaj \$18.55

Prejšnji izkaz 20.25

Skupaj \$38.80

Priredba kluba J. S. Z. v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — Priredba kluba št. 45 v S. N. D., ki se je vršila prošlo nedeljo, je v vseh ozirih za- dovoljivo izpadla. Udeležba na predstavi, ki se je vršila popoldne, je bila dobra, istotako zvečer na ples- ni zabavi. Igrali so člani in članice dramskega odseka kluba št. 1.

Dne 8. februarja se bo vršila zanimiva priredba čitalnice Slov. nar. doma, v nedeljo 15. februarja pa je na sporedu Ganglova drama "Sad greha", ki jo vpri- zori Samostojni izobraževalni klub.

Priredbe v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V soboto 31. januarja priredi v dvorani SNPJ. slammikarska unija maškardno veseli- co. Najlepše in najpomembnejše maske dobe nagrado. Kdor jih hoče, naj se potruži.

V nedeljo 1. februarja se bo vršila oficialna slav- nost otvoritve dvorane SNPJ., ker bo ob tej priliki pri- soten gl. odbor. Takoj popoldne bo na sporedu govor in potem igra, ki jo ponovi za to priliko dramski od- sek kluba št. 1. Nastopil bo tudi mešan pevski zbor Lira.

V soboto 7. februarja se bo vršila v dvorani S. N. P. J. maškarda društva Francisco Ferrer, SNPJ., in v soboto 21. februarja priredi enako zabavo v isti dvo- rani društvo Narodni Vitezi, št. 39, SNPJ.

Dramski odsek kluba št. 1 vpri zori 1. marca v dvo- rani Č. S. P. S. Finžgarjevo dramo "Razvalina živ- ljenja". Vstopnice se dobe pri tajniku kluba št. 1 in pri članih in članicah kluba. Nabavite si jih v pred- prodaji.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Detroit.—Pride na vrsto prihodnji teden.

Cleveland.—Istotako.

Bessemer.—Ne moremo pomagati.

Radi pomankanja prostora v tej izdaji nismo mo- gli priobčiti več poročila o milwauški debati. Izostala je tudi F. Novakova izjava ter razni članki, tikajoči se tekočih problemov. Priobčeni bodo v naslednji izdaji.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji v Colo. in Kansasu	44
Anton Garden, Bridgeport, O.	7
John Krebelj, Cleveland, Ohio	7
Louis Kveder, na agitaciji v Penni	6
Frank Saje, Sheboygan, Wis.	5
K. Erznožnik, Red Lodge, Mont.	4
Joseph Presterl, Collinwood, O.	3
Anton Kovačič, Cliff Mine, Pa.	2
Frank Rataič, Forest City, Pa.	2
Matt Vogrich, Bessemer, Pa.	2
Frank Stempihar, Virden, Ill.	1
Mike Klopčič, Slovan, Pa.	1
M. Gorenc, Arma, Kansas	1
John Fradel, Latrobe, Pa.	1
John Ban, Pittsburgh, Pa.	1
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	1
Anton Vičič, North Chicago, Ill.	1

Kdor hoče biti socialist ne samo po imenu, ampak tudi po znanju, se mora poglobiti v čitanje socialistič- nih listov in knjig. Socializem ni vera. Socializem je znanje!

BREZ NASLOVA

Iskra.

Pittsburški protestni shod proti belemu terorju v Jugoslaviji je izgledal zelo čudno. Med sklicatelji in govorniki so bili ljudje, ki so delali med vojno in leto ali dve po vojni za Pasičevo kraljevino S. H. S. in se borili proti tistim, ki so delali za formiranje federativne republike na Balkanu. Ti slednji na pittsburškem shodu niso bili zastopani. Slovensko delavstvo ni bilo zastopano, toda ne po svoji krivdi.

Na tem shodu sta govorila "od braće" Slovenaca Anton Zbašnik in "za" S. N. P. J. A. Horvat. Kdo je govoril v imenu slovenskega delavstva? Well, sklicatelji mislijo da A. Zbašnik. Prihodnja konferenca klubov J. S. Z. in društev izobraževalne akcije v Pennsylvaniji naj da vsem prizadetim razumeti, da ne more nihče govoriti v imenu slovenskega delavstva v Pennsylvaniji, ako nima mandata od Konference ali njenega odbora.

A. H. Skubic ima slabe "informante" v klubu št. 1. Najboljše je, da jih izvežba, da bodo res znali poročati njegovemu štabu. Isto priporočilo velja frančiškanskemu "žurnalu". Ako so "informanti" ali informantke za oba štaba ene in iste osebe, ali oseba, jo je treba podučiti, da bo poročala tako da bo kaj zaleglo.

Milwauški Kosič se je podstopil rešiti čast "kluba delavske stranke" (pet ali šest članov), ki je obledela na debati, in sklicuje nov shod, na katerega poziva tudi F. Zajca, da čuje Kosičeve odgovore na vprašanja, "na katera na debati Zajec ni hotel odgovoriti." Kosič bi ne bil prenapačen fant, če bi vzel knjigo v roke in se veliko učil. Tudi bi bilo dobro, da poskusi malo delati v ameriških tovarnah in rudnikih; če se bo ravnal po teh nasvetih in si pridobil skušenj in znanja, bo spoznal, kako smešen je bil v takih "pozivih".

Tony Šragel iz južnega Illinois predlaga v prava SNPJ. točko, ki bi določala, da se mora glasilo SNPJ. vzdrževati vsake agitacije v prilog ene ali druge stranke in posameznih kandidatov. Pravi, da naj se Molekova resolucija zavrže. A Kovačič, tudi iz južnega Illinois, se v isti "Prosveti" pritožuje, da imajo v glasilu jednote socialisti svobodnejšo besedo kot komunisti. Oba sta v zmoti.

Ves čas agitacije za šentpavelsko konvencijo 1. 1924 in za čikaško 1. 1923 je bil Šragel s "Prosveto" prav zadovoljen in "komunisti" so že gojili upanje, da bo postala "njihov" list. "Radnik" in "D. S." sta pazila, da ne bi kako izzvala "Prosveto", ki je priobčevala po razkolih veliko več vesti ki so se jim zdele v prilog agitaciji za W. P. kakor pa vesti, ki bi izgledale naklonjene soc. stranki. Šragel se je na "Prosveto" razjezil šele meseca julija 1924. Ako bi "Prosveta" hotela begati s Šraglom na razne "zgodovinske" konvencije, bi ne stavil takega predloga. Ako je Kovačič "Prosveto" čital, je lahko videl da se ni njegovi stranki godila nobena krivica. Godila pa bi se krivica listu, če bi se v njemu lahko vsakdo prekljal v kolikor bi se mu poljubilo.

Najprvo naj si pridejo "komunisti" sami s seboj na jasno, da se ne bodo tako surovo prekljali radi taktike in storjenih napak, oportunitizma itd., kot so se zadnje čase v "Daily Workeryju". Potem se bomo kako sporazumeli, da jim ne bo treba nastopati s klerikalci in drugimi nazadnjaki proti socialistom.

Svobodomiselci, komunisti, "businessmani", "priatelj" delavstva, zakriti klerikalci itd., se oglašajo v Prosveti in v drugih listih ter dopovedujejo, da tvorijo SNPJ. vsake sorte člani z vsemi mogočimi pa tudi nemogočimi političnimi in verskimi prepričanji. Jednota mora biti torej z vsemi, kar pomeni z nobenim — brezbarvna! Interesantno je, da družji vse prej naštete elemente samo ena skupna vez — mržnja do socialistov. Rajše brezbarvno, breznačelno, navadno ceremonijalno, magari patriotično in korumpirano Jednoto, kot pa jednoto, v kateri bi vladal duh zavežnega, razumnega delavstva.

Pittsburški Ban se je oženil. Ban ki ga imam v mislih ni kak glavar kot jih je imela Hrvatska ali kot je Gary ampak je vzoren sodrug, med zavednim slovenskim delavstvom v zapadni Pennsylvaniji dobro poznan. Dogodilo se je že mnogim sodrugom, da ko so se oženili, so postali neaktivni, svobodomislecem pa se rado pripeti, da postanejo pobožni. Sodruga Ban piše, da pride tudi pittsburška naselbina v J. S. Z. Počasi, pa sigurno!

Ali veste, da v našem gibanju še nikoli ni bilo aktivnih toliko žensk kot sedaj? Agitirajo za socialistične liste, delujejo na prosvetnem polju, trudijo se za pojačanje klubov in delajo na naših priredbah tako trdo in brez priznanja, da jih je človek v resnici vesel. Ničesar ni lepšega, kot razumna, aktivna, po napredku stremeča žena in mati. Večinoma so se dvignile in prišle k spoznanju in k znanju brez pomoči svojih mož.

V "Radniku" z dne 30. decembra je dopis, ki biča Radičevo stranko na Hrvatskem, o kateri pravi, da nimajo komunistični delavci z njo ničesar skupnega. Dopis je bil prenagljen. V Jugoslaviji izključujejo komuniste, ki se protivijo sodelovanju z Radičevo stranko, katero ti uporniki smatrajo za navadno nacionalistično stranko. Ampak Pasiču je prišlo vse to prav in vsled Radičevih "stikov" s komunisti je privlekel na svetlo zakon za zaščito države (obznano). Drugače bodo volitve v Jugoslaviji popolnoma svobodne. Radiču gre vsekakor precej zasluge za take "svobodne" volitve.

V isti izdaji "Radnika" se neki dopisnik jezi nad članom "renegatom", v West Virginiji, za katerega so zbrali \$276 za pot v slučaju deportacije, ker ni deportiran, zahtevajo denar nazaj, kakor je bilo prvotno dogovorjeno. V dopisu so "blagoglasne" psovke, kot se jih rabi kje v majni. "Mi ni u kojem slučaju ne možemo dovoliti, da onaj novac, koji je sabran od poštenih radnika, za obranu ili pomoć jednom komunističkom borcu — za kakvog smo Vas onda smatrali — bude zalupan po jednoj fukari šarlatana, kakav ste Vi danas . . ." pravi pisec dopisa, pod katerim je podpisanih več oseb.

Ako si sodrug, ako si razredno zaveden, ali se kedaj vprašal, koliko si storil za svojo organizacijo iz za svoje glasilo?

Primožičev kritični bumerang.

Joseph A. Siskovich.

S tem, kar izrečeš, se ne strinjam niti najmanjše, toda branil bom do smrti tvojo pravico, da poveš, kar misliš. — Voltaire.

Te besede slavnega francoskega pisatelja in filozofa so mi prišle v spomin, ko sem prečital nenavadno uljudne, do skrajnosti pravične in nadčloveško neosebne "opombe" nezavedno zlorabljenega, od dramatičnih prs neodstavljenega mladiča-dijaka g. Primožiča, katere so bile priobčene v dnevniku "Enakopravnost" z dne 15. januarja 1925. Nekatere izjave, katere tvorijo vsebino njegovih opomb, so tako neložnične in spoznavanju dramatične kritike škodljive, da ne smejo oditi brez kritike ter odkritosrčno dobroželečega odgovora. Nevredno bi mu bilo odgovarjati, ali ker je bil vporabljen, ne smatram v tem slučaju odgovor pod mojo častjo, in zato odgovarjam. Nič ne bi škodilo, če bi se fantiček kaj naučil iz tega odgovora. Recimo vsaj toliko, da se ne bo dal več uporabljati od drugih v take ozkotirne namene. Torej, na principu, da "ignorant" gre tja, kjer se angeli upro, vseeno nisem pripravljen ignorirati njegove, pod drugim vplivom pisane "opombe". O tem se lahko vsakdo prepriča iz notranjih dokazov njegovih opomb. Preidimo za kulisami.

V 904. števu "Proletarca" sem napisal "ocenjevalni spis" igre "Peterčkove poslednje sanje". G. Primožič sam prizna, da sem ocenil igro. Rezultat te ocene je bil, da je šel moj nasprotnik po kostanj v ogenj za drugega. On misli, da se ne strinja z menoj, v resnici se pa noče strinjati s pripoznanimi pravili dramatične kritike. Ker je fant še zelo mlad, ne more prebaviti jedil iz moje kritične kuhinje, zato jih kar enostavno imenuje "bedarije". Te bedarije so tako razburile g. Primožiča, da je kar čez noč postal alarmistični prerok "slovenskih rojakov v Ameriki." Zelo težko butaro si si nadel bratec! Ta dramatični Mohamed svari pred vplivom "ignorantnega" g. Siskovicha. Od sedaj naprej me nikdar ne poslušajte, pravilno čitajte, ker mesto krepkih kritik pišem same "duševne blodnje". To je svarilo, katero vam toplo priporoča in polaga na vaše pravično srce. On se izraža ker on popolnoma za gotovo VE, da bom tudi v bodoče pisal same "duševne blodnje", "netočnosti" in "neistinosti" o igrah. Za časa, ko sem jaz pisal kritike, je on bil v Columbusu. Iger, ni videl, a vendar piše, da so bile tiste kritike same "bedarije" i. t. d. ad nauseam. To je prava sodobna in futuristična telepatija, dragi moji! Dobro vem, kaj neki je mislil s takim alarmom ustvariti; ko bi to podtemeljlil z dokazi, imel bi ga za poštenjaka.

Njegovo priznanje, da znam ceniti igre profesionalcev, naj deloma zadostuje v odgovor, da kar pišem niso navsezadnje nikake "bedarije". Da mi ne bo očital, da mu delam krivico, vedite, da on rabi besedo "bedarije" o vseh drugih kritikah, katere so izšle po moji kritiki igre "Elga". Od te kritike naprej sem postal malomaren, neodpustljivo malomaren, ter začel pisati same "bedarije". Osebnost šteje med bedarije moje sodbe o igralcih in predstavah. Važna izpoved, g. Primožič! Vaše osebnost šteje mi je dober porok, da ste še v prvih štadijih kritičnih neodgojencev. Vse te "bedarije" mi narekuje "le velikanska nadutost".

Tako on. Z nekaterimi izjemami smatram svojo kritiko igre "Elga" najslabjšo, kar sem jih spisal do danes. Kar je dobrega v nji, je neprekosljiv uvod, nenavadno kratka ocena ideje igre ter Hauptmannovo duševno stanje v času, ko je isto spisal. Vse drugo služi namenu, da pokažem, da lahko kritiziram, od katerega si že bodi stališča. Glavno delo kritika, pomnite, glavno delo je, da oceni ideje in pokaže, kje je dramatik izrazil kar je hotel izraziti. Kako se je igro igralo in kako se jo je režiralo, kdo je delal kostume, pod katerega nadzorstvom se je to delalo, vse te stvari nimajo nič opravka s pravo kritiko. Še manj me zanima koliko pride v blagajno. Prepričan sem, da bi Gorkijeva igra "Na dnu", ali Cankarjeva "Hlapec Jernej" prinesle ravnolično v blagajno — sploh še več. Vsi listi, kateri so bili zapeljani, da so mi sledili, mi bodo radi priznali, da sem vedno boljše ocenil ideje igre v svojih duševnih blodnjah, kot pa v igri "Elga", s katero se moj nasprotnik tako lepo strinja.

Kakorhitro je ta moj mojster blagoslovil z magna cum laude moje kritike, obrne svojo taktiko v doslednih opombah. Ni mogoče, da se je prestrašil, ko je opazil, da je zabredel predaleč v močvirje nepoštenih kritike? Poglejte, komaj, komaj je končal z mojimi "bedarijami", pa se mi je obrnil v nasprotno smer in spisal sledeči izmuzni stavek: "Na tem mestu se pa hočem radi preobširnosti pečati le z naslovno vsebino." Na ta način se hoče izogniti odgovornosti, da bi dokazal, kje in kako so moje kritike "bedarije, malomarne, ter duševne blodnje". Komentar o poštenosti te metode "stvarnega kritiziranja" prepuščam posameznemu čitatelju teh vrst.

Piše, da sem postal malomaren, ker nisem prečital igre predno sem jih šel poslušati in gledati. Previden kritik bi se ne smel toliko zanašati na "second hand" informacije; dobro je, ako ve v bodočnosti, da sem jih precej prečital, predno so se sploh igrale. Pa recimo, da bi jih ne bil. Ali se dobi kje človeka, kateri misli, da se kritike ne more spisati brez prečitavanja igre pred vpriporitvijo? 98% vseh sodobnih kritik bi bilo neveljavnih. Kadar gre moj "manirlih" nasprotnik v kino-gledišče, ali prečita povest, iz katere je ta igra vzeta? Dobremu kritiku zadostuje izvleček igre. Pazi naj na doslednost dejanj, čas igre ter okoličico. Vsak gledalec je kritik, ker tudi on opazuje, čeprav omejeno, če vse odgovarja stvari, kakor si jo on predstavlja. V slučaju, da bi bilo res, da se mora igro preje prečitati, tedaj bi je ne razumelo niti pet ljudi v dvorani, igralci neizvzeti. Najboljše je, da kritik prečita samo tiste igre, katere so kaj vredne! Sicer on rabi besedo malomaren na ta način, da ne kritiziram prireditve, kakor nekateri želijo. Pod temi prireditvami on misli režijo. G. Primožič, kdo vas je najel za tako izjavo? Nadalje zato pišem "bedarije", ker nočem hvaliti osebe, katere imajo naslovno ulogo. Ko bi on vsaj malo razumel razmerje med glavno in podrejanimi ulogami, bi svet ne alarmiral s takimi diletantskimi izjavami. Te ga pokažejo, da ni zanesljiv kritik bedarij drugih kritikov. Očital mi je, kot marsikateri drugi sorodni mu kritik, da sem nadut. Ker o psihoanalizi nekaj le razume, naj mu zadostuje sledeči pomembni odgovor — inferiority complex.

Veliko preglavico mu dela moja izjava, da dramatik še ni popolnoma obvladal psihologije otrok ter telepatijo vsemirnih ničev. Tako govori človek, kateremu so abnormalna psihologija in dramatična kritika — terra incognita. Na vsak način me hoče prepričati v dokaz svojih trditvev s tem, da je

pisatelj te igre priznan v starem kraju, zamolčal pa je da-li je tudi ta igra vseobčno priznana. To naj bi zame pomenilo, da naj precej popustim v svoji sodbi. Naprej mi še poda presenečujočo izjavo, da je pisatelj mojstrsko obvladal psihologijo otrok ter telepatijo vse-mirnih ničev. Presto, presto, seznanite me na podlagi katerih psiholoških zakonov se da to sklepati! Izjava, da sanjamo "o dogodkih, ki so se vršili v bližnji preteklosti ali tekom zadnjih štiriindvajsetih ur" me nikakor še ni prepričala. Hoteli ste uporabiti ta zakon, pa ste ga pobili s tem stavkom iz vaših opomb. "Vem, da se ne motim, ko trdim, DA OTROKOM BOŽIČ NE POMENI ČASA OBLETNIC KAKIH VERSKIH DOGODKOV, (poudarek moj) temveč jim je predvsem čas daril in sreče, povzročene po božičnih navadah." Malo neroden je ta stavek, vendar razumem kaj neki mislite povedati. Po Vaši trditvi je torej božič čas daril in sreče, nikakor pa čas obletnic kakih verskih dogodkov. Na podlagi vaše lastne izjave, kako vendar zveržite ta otročji psihološki zakon, da si je ta naravni otrok tako želel smrt, ko bi vendar moral dobiti darila, in te ne v sanjah? Kako je zamogel videti malenkostnega, kakortudi malega Kristuščka, ko si ga vendar vsak otrok predstavlja kot odraslo osebo. Edino, kar je otrok lahko želel v tistem slučaju, bi bilo, da bi bila mati pri njemu, ne on pri nji, ker življenje pravi — živi — da bo dobil zaželjene škornjčke ter se dobro zabaval. Ne, bratec, nisem preslišal modrovanje otroka o štacunarju in kar sledi. To mi je dalo povod, da sem tako zaključil o tej nemožnosti v realnosti. Vi si pa lahko mislite, da desetletni otrok lahko modruje na ta način, in da

globoko misli. Ker se ga ni predstavljalo kot veleum, je to torej izključno. Ušla vam je duhovitost o telepatiji vse-mirnih ničev. Umevno je zakaj. Mar verjamete, da je mogoče govoriti, ali ideje poslati v vse-mirje ali na zemljo? To je praznovernost, raditega tudi moja duhovitost. Vidite, ne smeli bi tako malomarno čitati ter soditi, da vsaka kritika mora biti nekakšna pridiga fanatičnega derviša.

(Konec prihodnjč.)

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — *Tony Segina*, organizator.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujemo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani.—Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik*, Box 202, Herminie, Pa.

Ameriški Družinski KOLEDAR

LETNIK
1925

je knjiga, ki bi jo moral čitati vsak delavec v tej deželi, zmožen slovenskega jezika.

"ČAS", ...

Jedina slovenska leposlovná revija v Ameriki. Čas prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinjske nasvete, zanimive zanimivosti, podužine, narodu potrebne razprave in mične slovenske pesmi. Izhaja mesečno in stane samo \$3.00 na leto, pol leta \$1.50. Pošiljatve naslovite:

"ČAS"

1142 Dallas Rd., N. E.
Cleveland, Ohio.

PRIDITE
IZ
SEVERA

PRIDITE K NAM...

Ako hočete vložiti ali pa sigurno investirati vašo prihranke.

Izposoditi si denar pod ugodnimi pogoji na vaše hiše in posestva.

Poslati denar v Jugoslavijo ali v druge evropske države.

Kupiti si parobrodni listek za kate-rokoli prekomorsko črto.

Ako potrebujete nasveta v denarnih zadevah, naša pomoč vam je zagotovljen uspeh.

TORAJ, ZGLASITE SE
na banki priznani po vseh Združenih državah.

PRIDITE
IZ
ZAPADA

PRIDITE
IZ
VZHODA

Varna banka za vlaganje vaših prihrankov.

KASPAMERICAN STATE BANK

varna in konservativna banka.

1900 BLUE ISLAND AVE.
vogal 19ste ceste
CHICAGO ILLINOIS

PRIDITE
IZ
JUGA

Februarski in marčni prehladi.

Zanemarjeni prehlad ima lahko zelo slabe posledice. V mnogih slučajih vodi do kroničnega nosnega kararja, trganja v ušesih, kroničnega vnetja sapnika i. t. d., razvije se lahko tudi v vročinsko bolezen, katera v petnajstih izmed sto slučajev vodi v smrt. Kadar se prehladite, bodite oprezni, pojdite k vašemu lekarnarju ali pa trgovcu z zdravili in si kupite Trinerjev Cough Sedative ter ga zavžijte takoj. Če pa hočete da se ubranite bolezni je absolutno potrebno da vzdržite svoje telo zdravo in krepko, s tem, da čuvate prebavne organe proste raznih zastrupljivih snovi. Zato Trinerjevo grenko vino nadkriljuje vsa druga zdravila. To je tudi vzrok, da po kratki uporabi postane stalen prijatelj v družini. — Mrs. Maria Duris, 1733 Halsted St., Chicago, nam je pisala 23. dec. sledeče: "Jaz ne maram biti brez Trinerjevega grenkega vina, niti en dan, in rabim ga že 19 let." Dalje nam piše Mr. Henry Laage, Aumurn St., Philadelphia, Pa., dne 15. dec., sledeče: "Trinerjevo grenko vino je najboljša tonika, in jaz ga imam vedno pri rokah na svojem domu". Poskusite tudi Trinerjev Liniment proti revmatizmu, neuralgiji, bolečinah v hrbtu in ozeblini.

NA PRODAJ.

Dva akra zemlje ob C. B. & Q. železnici. Dva bloka od postaje. Cena \$1,500. Za več pojasnil pišite na:

P. URBANC,
2911 N. Talman Ave., Chicago, Ill.

VELIKO

Maškaradno Veselico

prirede

ORGANIZIRANI KLOBUČARJI IN SLAMNIKARICE V CHICAGI

v soboto dne 31. jan. 1925

v dvorani S. N. P. J., S. Lawndale
Ave. in 27th St.

Vstopnina 50c za osebo.

Začetek točno ob 8. uri zvečer.

Vabimo cenjeno slovensko občinstvo, posebno pa še naše slamnikarje in slamnikarice, da posetijo to našo prireditev v obilnem številu.

Za najlepše in najpomembnejše maske so pripravljena krasna darila.

ODBOR.

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK se priporoča rojakom
pri nabavi drv, preme-
ga, koka in peska.
924 McAlister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

NA PRODAJ štiri stavbišča (lote) blizu
Riverside.

Cena \$500.00 za stavbišče. Proda se vse
skupaj ali pa vsako posebej. Pri nakupu pla-
čate malo svoto takoj, ostalo na mesečne obro-
ke. Za nadaljna pojasnila pišite na:

P. URBANC,
2911 N. Talman Ave., Chicago, Ill.

USTAVITE KAŠELJ TAKOJ; VZEMITE SEVERA'S COUGH BALSAM

Pravi odpomoček -- prijetno zdravilo -- 25c in 50c.

Severa's Cold and Grip Tablets

povzročajo takojšnje od pomoč od prehlada. 30c. -- Poskusite najprej pri lekarju

Severov Almanah 1925 za razpečavanje v lekarnah, ali pa od
W. F. SEVERA CO., - CEDAR RAPIDS, IOWA

OGLAŠAJTE PRIREDBE KLUBOV IN DRUŠTEV

V

"PROLETARCU"!

"OGENJ"

(Dnevnik desetnije)

pisal H. BARBUSSE

Najznamenitejša povest iz vojaške-
ga življenja tekom zadnje vojne.
Cena: Vezana \$1.50; mehko vezana
\$1.10. Naroča se pri "Proletarcu".

CENIK KJIG.

Nadaljevanje s 2. strani.

VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.38	MLADA POTA. (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba	.75	GAUDEAMUS, komedija v 4 dej.	.60
VZORI IN BOJI, črtice, vezana	1.50	MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA. (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90	GOSPA Z MORJA. (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in črtic, broširana	.65	PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50	KASLIJA, drama v 3 dejanjih ...	.75
ZADNJA PRAVDA. (J. S. Baar) roman, broširana	.75	POEZIJE. (Fran Levstik), vezana	.90	JULIJ CEZAR. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZAJEDALC. (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75	POHORSKE POTI. (Janke Glaser), broširana	.35	MACBETH. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45	SLUTNJE. (Ivan Albrecht), broširana	.45	NAVDEN ČLOVEK. (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE. (VI. Levstik), vezana	1.00	STO LET SLOVENSKE LIRIKE. od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20	NOČ NA HMELJNIKU. (Dr. I. Lah). Igra v treh dejanjih, broširana	.35
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOBJANSKE. (Ivan Cankar), vezana	1.50	STRUP IZ JUDEJE. (J. S. Mačhar), vezana	1.10	OTHELLO. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ZMOTI IN KONEC GOSPODIŠNE PAVLE. (I. Zorec), broširana	.40	SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65	ROMANTIČNE DUSE. (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65	SOLNCE IN SENEC. (Ante Debeljak), broširana	.50	ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
ZENINI NASE KOPENELE. (Rado Murnik), broširana ..	.30	SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.85	SEN KRESNE NOČI. (Wm. Shakespeare), vezana	.75
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25	SLEZKE PESMI. (Peter Bezruč), trda vezba ..	.50	UMETNIKOVA TRILOGIJA. (Alois Kraigher), tri enodejanske, broširana, 75c; vezana ..	1.00
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00	TRBOVLJE. (Tone Selškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana ..	.75	ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. sv. vezan	1.50	TRISTIA EX SIBERIA. (Vojeslav Mole), vezana	1.25	ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatata	.20
III. sv. vezan	1.50	V ZARJE VIDOVE. (Oton Zupančič), pesnitve, broširana ..	.40	ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK. (Dr. J. F. Kern) ..	5.00
IV. sv. vezan	1.25	IGRE			
V. sv. vezan	1.00	ANFISA. (Leonid Andrejev), broširana ..	.50		
VI. sv. vezan	1.00	BENESKI TEGOVEC. (Wm. Shakespeare), vezana ..	.75		
PESMI IN POEZIJE.		ČARLJEVA ŽENITEV-TRJE ZENINI. (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanske, broširana ..	.25		
BASNI. (Jean de la Fontaine, iz francoskine prevel I. Hribar) vezana	1.00	DNEVNIK, veseloigra v 2 dejanjih	.30		